

ב"ה

פרשת נצבים וילך

הנסתרות לה' אלוקינו

נצבים כח, כט.

מי ראוי ללמוד קבלה

בסוף פרק רביעי מהלכות יסודי התורה כותב הרמב"ם^[1] : "ועניני ארבעה פרקים אלו שבחמש מצוות האלו הם שחכמים הראשונים קוראין אותו פרדס, כמו שאמרו^[2] ארבעה נכנסו לפרדס, ואף על פי שגדולי ישראל היו וחכמים גדולים היו, לא כולם היה בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על בוריין. ואני אומר [שזהו חידושו של הרמב"ם עצמו] שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר, ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות, ואף על פי שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים, שהרי אמרו חכמים דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הוויות דאביי ורבא, אף על פי כן ראויין הן להקדימן וכו'".

...והנה, ישנם כאלו שרוצים להביא ראייה מדברי הרמב"ם הנזכרים לעיל - "שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כרסו לחם ובשר... לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות... הוויות דאביי ורבא" - שאין לעסוק בענינים הקשורים עם ידיעת אלקות כו' עד שימלאו כריסם בש"ס ופוסקים, וזאת - למרות שגישה זו היא היפך דברי הרמב"ם, כדלקמן.

בהקדמתו לספר משנה תורה כותב הרמב"ם: "אדם קורא בתורה שבכתב תחלה ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם". כלומר, שיכולים להתחיל את חיבורו של הרמב"ם מיד לאחרי שמסיימים תורה שבכתב, עוד לפני שלמדו ענין אחר בתורה שבעל-פה.

ועל פי זה - מתעוררת תמיהה גדולה ביותר: מדובר אודות יהודי שלמד תורה שבכתב בלבד, ועדיין לא למד את "פירושה" בתורה שבעל-פה, ובודאי שאינו יודע מאומה אודות "הוויות דאביי ורבא" [שהרי בתורה שבכתב לא נתפרשו עניני המצוות, ובודאי שלא נזכרו תנאים ואמוראים (אביי ורבא וכיוצא בזה) ודבריהם], ואף על פי כן, הדבר הראשון שלומד עמו הרמב"ם הוא - "מעשה מרכבה" ו"מעשה בראשית", דברים עמוקים ביותר, ובהם גופא מתחיל מהדבר הכי עמוק - "מעשה מרכבה" ואחר כך "מעשה בראשית"!?!

זאת ועוד: הרמב"ם ממשיך בעצמו ש"צוו החכמים הראשונים שאין דורשין בדברים האלו ברבים כו", וביחד עם זה, כותב בספרו - פירסום גדול יותר מאשר לימוד ברבים - עניני "מעשה מרכבה" ו"מעשה בראשית"!

... ולא זו בלבד שכותב ענינים אלו בספרו, אלא עוד זאת, כותבם בארבעה פרקים ראשונים, לפני כל שאר עניני התורה, למרות שמדגיש בעצמו שיש להקדים לימוד "האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות... הוויות דאביי ורבא"!

ובכלל - הרי זה סדר הכי תמוה: הרמב"ם פותח ב"מעשה מרכבה", וממשיך אח"כ ב"מעשה בראשית", ואחר כך כותב שענינים אלו (שכתב אודותם) "דברים עמוקים הם", ו"אין דורשין בדברים האלו ברבים כו", ויש להקדים לימוד "האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות... הוויות דאביי ורבא", ורק לאחרי כל זה מתחיל לבאר את פרטי דיני המצוות בארבעה עשר ספרים!

והביאור בזה - מובן בפשטות מדיוק לשון הרמב"ם ש"אין ראוי לאדם לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר":

"לטייל בפרדס" פירושו - לא רק כניסה בלבד, אלא טיול של תענוג, כלומר, לעסוק בענינים אלו ("מעשה מרכבה" ו"מעשה בראשית") באופן של התבוננות עמוקה ורחבה ביותר, עד שמתענג בענינים אלו, דוגמת התענוג דטיול בפרדס כפשוטו - "פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים נרד וכרכום גו' עם כל ראשי בשמים"^[3].

ובלשון הרמב"ם בקשר לענין הנבואה: "שיכנס לפרדס וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג".

ועל פי זה: פרטי הענינים שכותב הרמב"ם אודות "מעשה מרכבה" ו"מעשה בראשית" ("פרדס") - בודאי אינם בבחינת טיול בפרדס, וכמפורש בדברי הרמב"ם עצמו ש"דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו ("מעשה מרכבה") כמו טיפה מן הים הם ממה שצריך לבאר בענין זה"^[4], ועל דרך זה כותב בנוגע למה שביאר בענין "מעשה בראשית" ש"כל הדברים האלו שדברנו בענין זה כמר מדלי הם"^[5], ואם כן, בודאי אין זה בבחינת טיול בפרדס.

...ומכיון שכן, הרי לא זו בלבד שאין זה בבחינת "לטייל בפרדס", אלא עוד זאת, שאין זה אפילו בבחינת "ראשי פרקים" (ש"אפילו לאחד אין דורשים בו אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו"), כי אם ידיעה כללית שקיימים מושגים אלו!

ועל פי זה מתורצת בפשטות שאלה הנזכרת לעיל - מדוע מתחיל הרמב"ם בעניני "פרדס" בה בשעה שכותב שיש להקדים "הוויות דאביי ורבא":

כאשר מדובר אודות "לטייל בפרדס" - יש להקדים לכך לימוד "האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות . הוויות דאביי ורבא", מכיון ש"אין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר".

אמנם, כאשר מדובר אודות לימוד בענינים אלו בדוגמת אופן הלימוד דארבעה פרקים ראשונים בחיבור הרמב"ם - הרי אדרבה: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון כו", היינו, שידיעת אלקות, "לידע שיש שם מצוי ראשון" (באופן של ידיעה, הבנה והשגה), היא "יסוד היסודות ועמוד החכמות" דכל התורה כולה, שלכן, ההתחלה ד"הלכות יסודי התורה" היא - "לידע שיש שם מצוי ראשון".

ורק לאחרי ביאור ענינים אלו בארבעה פרקים ראשונים - מתחילים ללמוד "האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות", החל מהדינים שהם "יסודי התורה" - "כל בית ישראל מצווין על קידוש השם הגדול הזה כו" , שלמרות שהענין דמסירת נפש אינו דבר הרגיל, מכל מקום, מתחיל הרמב"ם בדינים אלו מכיון שהם באים כתוצאה ישירה מההתבוננות בגדולת ה' (תוכן ארבעת הפרקים הראשונים), ועל דרך זה ההלכות השייכות לנבואה וכיוצא בזה, ולאחרי זה באים שאר הענינים השייכים לספר אהבה - שגם להם קשר ישיר עם ידיעת

אלקות - כמו: הלכות קריאת שמע, הלכות תפלה, הלכות ברכות, וכיוצא בזה, ואחר כך כל שאר דיני התורה - בכל שאר הספרים.

שבת פרשת אמור ה'תשד"מ

(תורת מנחם ח"ג עמוד 1656)

ראה גם לקו"ש חלק כ"ו עמוד 122

[\[1\]](#) הלכה יג.

[\[2\]](#) חגיגה יד, ב.

[\[3\]](#) לשון הכתוב - שה"ש ד, יד.

[\[4\]](#) הלכות יסודי התורה ב, יא.

[\[5\]](#) שם ד, י.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה